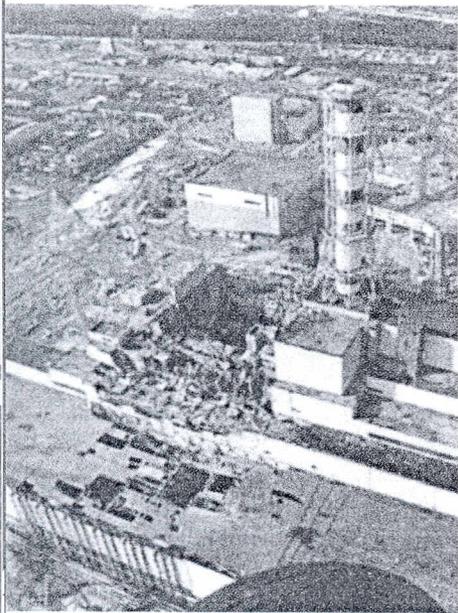

ความไม่เสี่ย ของ **ความเสี่ย**

เวลา 01.23 น. ของวันที่ 26 เมษายน พ.ศ. 2529 วิศวกรโรงงานไฟฟ้าพลังงานนิวเคลียร์เซอร์โนบิล (Chernobyl Nuclear Power Plant) ที่เมืองเซอร์โนบิล ประเทศยูเครน (สมัยนั้นยังเป็นส่วนหนึ่งของสหภาพโซเวียต) ทำการทดลองการทำงานของระบบทำความเย็น

โรงงานไฟฟ้าพลังงานนิวเคลียร์เซอร์โนบิล หลังเกิดเหตุการณ์เตาปฏิกรณ์นิวเคลียร์ระเบิด

โดยปิดระบบรักษาความปลอดภัยเมื่อแรงดันไอน้ำภายในสูงขึ้นอย่างฉับพลันแต่ระบบตัดการทำงานอัตโนมัติกลับไม่ทำงาน ส่งผลให้เตาปฏิกรณ์นิวเคลียร์หมายเลข 4 ระเบิด สารกัมมันตรังสีเกือบทั้งหมดแพร่กระจายสู่บรรยากาศ

วันที่ 27 เมษายน พ.ศ. 2529 รัฐบาลโซเวียตขณะนั้นพยายามปิดข่าว แจ้งเพียงแค่ว่ามีเจ้าหน้าที่โรงไฟฟ้าและเจ้าหน้าที่ดับเพลิงเสียชีวิตจำนวน 31 คน มีผู้บาดเจ็บจากกัมมันตภาพรังสี 203 คน

แต่ในวันที่ 28 เมษายน พ.ศ. 2529 สถานีตรวจจับรังสีของสวีเดน (Swedish radiation monitoring stations) ซึ่งตั้งอยู่ทางทิศตะวันตกเฉียงเหนือห่างจากโรงงานไปไกลราว 800 ไมล์ รายงานการตรวจพบกัมมันตภาพรังสีในระดับที่สูงกว่าปรกติถึง 40 %

ภายในรัศมี 30 กิโลเมตรที่พบการปนเปื้อนกัมมันตภาพรังสีในระดับสูงถูกประกาศเป็นเขตอันตราย (Zone of alienation) มีการอพยพประชากรประมาณ 112,000 คน สารกัมมันตรังสีแพร่กระจายปนเปื้อนทั้งในอากาศ แม่น้ำ ผืนดิน และพื้นที่การเกษตรทั่วทวีปยุโรป

กว่า 3.9 ล้านตารางกิโลเมตร จนต้องอพยพประชากรประมาณ 336,000 คนออกนอกพื้นที่เสี่ยงภัยผ่านไป 10 ปี ในปี พ.ศ. 2539 องค์การอนามัยโลก (WHO) ได้สรุปผลความเสียหายว่า มีผู้เสียชีวิตจากแรงระเบิดโดยตรง 47 ราย และคาดการณ์ว่าจะมีผู้เสียชีวิตเพิ่มขึ้นเรื่อยๆ อีก 9,000 คนจากจำนวนผู้ได้รับผลกระทบทั้งหมดประมาณ 6.6 ล้านคน ในจำนวนนี้ 5,000 คนล้มป่วยด้วยโรคมะเร็งที่ต่อมไทรอยด์ นอกนั้นป่วยด้วยโรคมะเร็งชนิดอื่นๆ และโรคอื่นๆ

นอกจากนี้ยังมีผู้ที่ได้รับผลกระทบทางระบบประสาทเพิ่มขึ้นจากความหวาดกลัวอันตราย นักวิทยาศาสตร์เชื่อว่าหายนะภัยเซอร์โนบิลทำให้สารกัมมันตรังสีรั่วไหลมากกว่าระเบิดนิวเคลียร์ที่ถล่มอิรักและนางาซากิถึง 200 เท่า นับว่าเป็นหายนะภัยจากโรงงานไฟฟ้านิวเคลียร์ที่รุนแรงที่สุดในโลก

หลังได้รับรายงานที่แน่ชัดเรื่องการปนเปื้อนสารกัมมันตรังสีในบรรยากาศของหลายประเทศในยุโรป กระทรวงเกษตรของประเทศอังกฤษประกาศห้ามจำหน่ายแกะ

ที่มาจากแคว้นคัมเบรีย (Cumbria) ทางตอนเหนือของประเทศเพราะ อยู่ใกล้พื้นที่ที่ตรวจพบการตกค้าง ของกัมมันตภาพรังสี พร้อมส่ง ผู้เชี่ยวชาญด้านพลังงานนิวเคลียร์ เข้าไปตรวจสอบ

แคว้นคัมเบรียขึ้นชื่อเรื่องการ ทำฟาร์มเลี้ยงแกะและการท่องเที่ยว เชิงอนุรักษ์เพราะลักษณะภูมิประเทศ เป็นภูเขา น้ำตก ทะเลสาบ และ ชาวบ้านยังคงดำเนินวิถีชีวิตแบบ ดั้งเดิม

การมาเยือนของผู้เชี่ยวชาญ ยิ่งเป็นการส่งสัญญาณว่าพื้นที่แถบนี้ มีสารกัมมันตรังสี แม้ว่าผู้เชี่ยวชาญ ซึ่งเป็นตัวแทนจากกระทรวงเกษตร จะให้คำรับรองว่าพวกเขาจะรีบ ตรวจสอบผลที่แน่ชัด และธุรกิจ ต่างๆ จะได้รับอนุญาตให้กลับเข้าสู่ สภาวะปกติในเร็ววัน

แต่ผ่านไป 3 สัปดาห์ก็ยังไม่ มีรายงานผลการตรวจสอบที่ชัดเจน จากผู้เชี่ยวชาญ กระทรวงเกษตรเอง ก็ยังคงประกาศห้ามจำหน่ายแกะ ต่อไป

อันที่จริงพื้นที่แถบนี้ในแคว้น คัมเบรียถือเป็นพื้นที่เฝ้าระวังของ ผู้เชี่ยวชาญด้านนิวเคลียร์มาตั้งแต่ เมื่อครั้งโรงไฟฟ้านิวเคลียร์เซลลา-ฟิลด์ (Sellafield) ซึ่งตั้งอยู่ใน แคว้นนี้เกิดไฟไหม้เมื่อปี พ.ศ. 2500 ด้วยเกรงว่าจะเกิดการรั่วซึมของ กัมมันตภาพรังสี ชาวบ้านเองก็ ระวังมาตลอดหลายปีว่าพื้นที่ที่ พวกเขาอยู่อาศัยจะมีการตกค้าง ของกัมมันตภาพรังสีหรือไม่ แต่ก็ ไม่มีผลการตรวจสอบยืนยันที่ชัดเจน จากเจ้าหน้าที่รัฐ

จนเมื่อเกิดเหตุการณ์โรงงาน ไฟฟ้าพลังงานนิวเคลียร์เซอร์โนเบิล

ระเบิด และรัฐบาลสั่งห้ามจำหน่าย แกะซึ่งเป็นธุรกิจหลักของครอบครัว พร้อมกับส่งผู้เชี่ยวชาญด้าน นิวเคลียร์เข้ามาตรวจสอบในหมู่บ้าน ก็ยิ่งเพิ่มความหวาดกลัวให้แก่ ชาวบ้าน

--

การทำงานของผู้เชี่ยวชาญ ไม่ได้ได้รับความร่วมมือและไว้วางใจ จากชาวบ้าน พวกเขาเคลือบแคลง สงสัยในกระบวนการตรวจสอบและ ผลที่ได้ แม้ผู้เชี่ยวชาญจะยืนยันว่า เป็นวิธีการที่มีความ “ชัดเจน” ทาง วิทยาศาสตร์รองรับก็ตาม

หน้าข่าว “ความเสี่ยง” จากสาร กัมมันตรังสีซึ่งผู้เชี่ยวชาญพยายาม หยิบยื่นให้ ถูกทำลายด้วยวิธีคิดอีก ชุดของชาวบ้าน และการยอมรับ นิยามของรัฐที่ว่า พื้นที่ที่พวกเขา อยู่อาศัยเป็น “พื้นที่เสี่ยงภัย” ก็ เท่ากับหมายความว่าธุรกิจหลักของ ครอบครัวกำลังประสบหายนะ

“ทำไมเราต้องเชื่อถือผลตรวจ สอบด้วย ในเมื่อผู้เชี่ยวชาญเหล่านี้ เป็นตัวแทนจากรัฐบาล ซึ่งมีสาย สัมพันธ์กับธุรกิจอุตสาหกรรมพลังงาน นิวเคลียร์

“โดยเฉพาะอย่างยิ่งมาบอกใน เรื่องที่เราารู้ดีกว่า คือการเลี้ยงแกะ จากประสบการณ์เรารู้ดีกว่าแกะตัว ไหนปกติและยังให้นมได้ ตัวไหน เจ็บป่วย ไม่ต้องรอผู้เชี่ยวชาญบอก หรือ และมันจะมีประโยชน์อะไร ในเมื่อเราสามารถสังหารหมู่ออกจากที่อื่น มาเลี้ยงแกะได้”

“ความเสี่ยง” ของผู้เชี่ยวชาญ ซึ่งตั้งอยู่บนฐานคิดเรื่อง “ความ แน่นอน” อันเป็นวิธีคิดของวิทยา- ศาสตร์สมัยใหม่ที่เชื่อว่ามนุษย์เรา สามารถจัดการ ควบคุมเรื่องราว

ต่างๆ ได้หากเรารู้กฎเกณฑ์หรือ ตัวแปรปัจจัยที่สัมพันธ์กันของ ความจริงนั้นๆ

“ความเสี่ยง” ก็เช่นเดียวกัน สามารถวัดค่าปริมาณออกมาได้ อย่างชัดเจนเพราะเรารู้โครงสร้าง ความสัมพันธ์กันของตัวแปรปัจจัย ต่างๆ ที่จะก่อให้เกิดความเสี่ยง และ ได้ทำการควบคุมตัวแปรอื่นๆ ที่ไม่ เกี่ยวข้องไว้แล้วอย่างชัดเจนในโมเดล สมการวิทยาศาสตร์

เมื่อเป็นเช่นนี้เราจึงรู้สึกที่เรียกว่า “ความเสี่ยง” ได้ ทั้งรู้ก่อนเพื่อ ป้องกัน หรือรู้ทีหลังเพื่อควบคุม

แต่วิถีชีวิตแบบชาวนาคนเลี้ยง แกะที่คุ้นเคยกับ “ความไม่แน่นอน” ของเรื่องราวต่างๆ ในชีวิต เช่น แดด จะออกฝนจะตกก็คาดเดาได้ยาก แกะที่เลี้ยงจะขายได้ราคาดีหรือไม่ ก็ยากจะกะเกณฑ์ เพราะสัมพันธ์ กับปัจจัยอื่นอีกร้อยแปดที่ไปพ้นจาก การควบคุมได้ของชีวิตคนเลี้ยงแกะ

สารกัมมันตรังสีจากการระเบิด ของโรงงานไฟฟ้าพลังงานนิวเคลียร์ เซอร์โนเบิลซึ่งตั้งห่างออกไปเป็น พันๆ ไมล์ อยู่คนละประเทศ อาจจะ ปลิวมาตกที่หมู่บ้านหรือไม่ก็ได้ แกะอาจจะโชคร้ายไปกินหญ้าที่ ปนเปื้อนกัมมันตภาพรังสี แต่ก็อาจ จะไม่ทั้งหมดของฟาร์ม หรืออาจจะ โชคดีที่สารตกค้างมีปริมาณเจือจาง จนไม่ทำอันตราย

ชีวิตที่มีแต่ความ “อาจจะ” นี้ ความเสี่ยงที่แน่นอนชัดเจนในสายตา ผู้เชี่ยวชาญอาจกลายเป็นแค่ความ ไม่เสี่ยงของคนธรรมดา

และการต่อต้านความหมายที่ ผู้เชี่ยวชาญหยิบยื่นให้ ผ่านรูปแบบ ต่างๆ เท่าที่คนธรรมดาจะมีอำนาจ พอทำได้ก็จะเกิดขึ้น (๖)